

Basınçlı Sulama Sistemi Destekleri Çalıştayı Raporu

OCAK 2016

1. GİRİŞ

Aksaray, Karaman, Konya, Niğde illerinden oluşan KOP Bölgesi, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2013 yılı verilerine göre Türkiye tarım alanlarının yaklaşık %12,6'sini (3 milyon ha), sulanan alanların %17'sini (924.000 ha), nadas alanlarının %20,4'ünü (845.000 ha) oluşturmaktadır. KOP Bölgesi tarım alanlarının %30,8'inde sulu tarım (ruhsatsız kuyularla sulanan alanlar da dâhil), %69,2'sinde (2.076.000 ha) kuru tarım yapılmaktadır.

KOP Bölgesi, Türkiye tarımsal üretimi içinde buğdayda %14, kuru fasulyede %54, şeker pancarında %40, patatesten %29, ayçiçeğinde %23, arpada %17, çavdarda %28, tane mısırdan %10 ve yoncada %13'lük paya sahiptir. Bölge, elma üretiminde %32, kiraz üretiminde %15 pay ile Türkiye'de önemli bir konuma sahiptir. Hayvancılık sektöründe ise bölgemizin Türkiye üretimi içerisinde büyükbaş hayvan varlığında %7, küçükbaş hayvan varlığında %10, süt üretiminde %9 ve yumurta tavuğu varlığında %15'lik paya sahip olduğu görülmektedir (TÜİK 2013). Bu verilerden anlaşılacağı üzere bölge tarımı, ülkenin gıda ihtiyacının karşılamasında önemli bir paya sahiptir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2013 verilerine göre bölge, Türkiye tarımsal üretimi içinde buğdayda %14, kuru fasulyede %54, şeker pancarında %40, patatesten %29, ayçiçeğinde %23, arpada %17, çavdarda %28, tane mısırdan %10 ve yoncada %13'lük bir paya sahiptir. Bölge elma üretiminde %32'lik, kiraz üretiminde %15'lik pay ile de Türkiye'de önemli bir konuma sahiptir. Hayvancılık sektörü ise bölgenin Türkiye üretimi içerisinde büyükbaş hayvan varlığında %7, küçükbaş hayvan varlığında %10, süt üretiminde %9 ve yumurta tavuğu varlığında %15'lik paya sahip olduğu görülmektedir (TÜİK 2013). Bu verilerden anlaşılacağı üzere bölge tarımı, ülkemizin gıda ihtiyacının karşılamasında önemli bir paya sahiptir.

DSİ 4. ve 18. Bölge Müdürlüklerinin son verilerine göre KOP Bölgesi'nin yıllık kullanılabilir yer altı ve yer üstünde depolanan su miktarı 4,365 milyar m³'tür. KOP Bölgesi'nin tarım alanlarının tamamının ortalama 500 mm su kullanım hesabıyla sulanması halinde 15,286 milyar m³ suya ihtiyaç olduğu gözükmektedir. Bu nedenle havza içinde kullanılabilir su miktarı ancak belli bir kısmın sulanmasına yetmektedir. KOP Bölgesi'nde kullanılabilir su rezervinin %56'sı yer altı suyundan temin edilmektedir. Fakat bölgede yer altı sularındaki yıllık çekilmeler daha önceki yıllarda cm'lerle ifade edilirken son yıllarda metrelerle ifade edilir haline gelmiştir. Bu bağlamda yer altı sularında devam eden ve kurak yıllarda da yer üstü sularında görülen hidrolojik kuraklıklar, bölgede önümüzdeki yıllarda sulu tarım alanlarında daralma riskinin olabileceğini göstermektedir. Bu durumda mevcut sulanan alanların büyük bir kısmının, ileride sulanamama riskini ortaya çıkarmaktadır. Böyle bir durumda ağırlıklı sulu tarıma bağlı bitkisel ve hayvansal gıda üretiminde düşüşler olacak, tarım alanındaki istihdam daha da daralacaktır.

Ancak bölgenin yaşamakta olduğu bu problemlerin çözümsüz olmadığı, gerekli tedbirler alınırsa bölgedeki su kaynaklarının sürdürülebilir kullanılabilirliği ortaya çıkmaktadır. Bölgemizdeki yıllık emniyetli kullanılabilir yer altı ve yer üstünde depolanan su miktarı 4,365 milyar m³'tür. Bununla birlikte sulu tarım alanlarında (924 bin ha) kullanabileceğimiz bu yer altı ve yer üstü sularının yanında bir de toprakta depolanan yağışlardan kaynaklı sular mevcut olup uzun yıllar bölge yağış ortalamasına göre bu yıllık 1,5 milyar m³ suya tekabül etmektedir. Böylelikle sulu tarım alanlarımızda toplamda 5,87 milyar m³ yıllık sulama suyu kullanabilme imkânı bulunmaktadır. Mevcutta 924 bin ha sulu tarım alanlarının mevcut ürün desenine göre sulama suyu ihtiyacı da yaklaşık 5,77 milyar m³

olduğu görülmektedir. Bu verilerde, 924 bin ha'lık sulu tarım alanlarındaki mevcut bitki deseninin su ihtiyacının; yer altı, yer üstü ve toprakta depolanan sularımız ile karşılanabileceğini de göstermektedir. Ancak bunun için suyun etkin kullanılması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Suyun etkin kullanılabilmesi için de arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetlerinin tamamlanması, yer altı ve yer üstü sulama sahalarının sulama randımanı düşük olan açık kanal salma sulama şebekesinin kapalı sulama sistemine dönüştürülerek rehabilite edilmesi, tarla içinde sıra arası geniş yazlık bitkilerinde damla sulama, sıra arası dar bitkilerde yağmurlama sulama sistemine geçilmesi, bitki su ihtiyacına göre sulamanın gerçekleştirilmesi, koruyucu tarım (KOR-TAR) tekniklerinin yaygınlaştırılması, toprak organik maddesinin artırılması ile bunları destekleyici ve tamamlayıcı olarak bitkisel ve hayvansal üretimde suyu az tüketen ürünlerin bölgeye has desteklerle üretimlerinin artırılması gerekmektedir. Aynı zamanda bölgede yer altı suyu ile sulanan tarım alanlarını da azaltmaya yarayacak havza dışından su transfer edilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Burada belirtildiği üzere suyun etkin kullanılmasında önemli ana faaliyetlerden birisinin de tarla içi basınçlı sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Tarla içi basınçlı sulama sistemleri kullanımını artırmak için Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın yürüttüğü "Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında Bireysel Sulama Makine ve Ekipman Alımlarının Desteklenmesi", Ziraat Bankası AŞ ve Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından yürütülen "Düşük Faizli Krediler" şeklinde destek programlarına finans kaynakları sağlanmaktadır. Bölgesel Gelişme Yüksek Kurulu'nun 30.12.2014 tarihli ve 2014/1 sayılı kararı ile onaylanan KOP Eylem Planı'ndaki "TS.2.5 Su tasarrufu sağlayan tarla içi modern sulama sistemlerine geçilmesine ilişkin desteklerin etkin kullanımı sağlanacaktır" eylemi ile 2015-2018 döneminde GTHB'nin sorumluluğunda mevcut uygulanan destekler kapsamında tarla içi basınçlı sulama sistemlerinin desteklenmesi yer almıştır.

Basınçlı sulama sistemlerinin yaygınlaşması için yukarıda bahsedilen destek programlarının uygulanması önemli olmakla birlikte bu desteklerden kullanıcıların faydalanma oranı da bir o kadar önemlidir. GTHB'nin verdiği hibe desteklerinin ve Ziraat Bankası AŞ'nin, Tarım Kredi Kooperatiflerinin verdiği düşük faizli kredi uygulamalarının değerlendirmesinin yapılarak varsa sorunların belirlenip çözüm önerilerinin ortaya konulması amacıyla KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'na, 15 Aralık 2015 tarihinde geniş katılımlı bir çalıştay düzenlenmiştir. Çalışmaya, bölgemizdeki sektörle ilgili farklı alanlardan uzmanlar katılmışlardır.

Çalıştay, KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanı İhsan Bostancı'nın açılış konuşması ile başlamış, Planlama ve Proje Geliştirme Koordinatörü Mevlüt Vanoğlu'nun yaptığı "KOP Eylem Planı Tarım Stratejisi" konulu sunum sonrasında çalışmalara geçilmiştir. Çalıştay, Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Mehmet Şahin, Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Mustafa Yorgancılar, Koordinatör Mevlüt Vanoğlu, Ziraat Mühendisi İrfan Özcan yönetiminde; Ziraat Mühendisi Süleyman Armağan, Merve Eryılmaz, Veteriner Hekim Kübra Biçer ve Su Ürünleri Mühendisi Abdullah Akgündüz tarafından rapor edilerek dört ayrı oturumda gerçekleştirilmiştir.

Çalıştay kapsamında katılımcılar tarafından dile getirilen hususlar raportörler tarafından not edilmiş olup ortaya çıkan görüşler doğrultusunda bu rapor hazırlanmıştır.

Hazırlanan raporda konu bazlı olarak ilk önce problemler anlatılmış, ardından yine konu bazında çözüm önerileri getirilmiş ve en sonunda ise alternatif öneriler sunulmuştur.

2. ÇALIŞTAY DEĞERLENDİRMELERİ

A) Basınçlı Sulama Sistemleri Destekleri Çalıştayında Dile Getirilen Problemler ve Çözüm Önerileri

A.1- Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında Bireysel Sulama Makine ve Ekipman Alımlarının Desteklenmesi İle İlgili Problemler ve Çözüm Önerileri

Problem 1: Destek Programı Uygulama Takvimi

- Tebliğ'in yayımlanması için gerekli olan TDYK (Tarımsal Destekleri Yönlendirme Kurulu) kararı gecikmektedir. Bu nedenle desteğe ilişkin tebliğ Mayıs ayında yayınlanmaktadır. Destekle ilgili işlemler de tebliğin yayınlanması ile başlamaktadır. Ancak bölgemizde yazlık bitkilerin sulama tarihi yağış durumuna göre değişmekle birlikte Mayıs ayı sonu gibi başlamaktadır. Başvuru ve değerlendirme süreleri bittikten sonra yatırımcıların malzemelerini almaya başlama tarihi Temmuz ayının sonunu bulmaktadır. Arazide ilgili sulama sisteminin kurulup yerinde kontrol edilme şartından dolayı, sulama sisteminin tarlaya bu tarihten sonra döşenmesi istenmektedir. Fakat o zamanda (Ağustos-Eylül ayları) bitkiler gelişmiş ve hatta bazı ürünlerin hasadının yapılmış olduğu için kurulum mümkün olamamaktadır. Dolayısıyla büyük bütçeler ayrılarak alınan sulama sisteminden sezon içerisinde faydalanılamamaktadır.
- Sulama malzeme alım izni Temmuz ayı sonunu bulduğu için piyasada ilgili sulama malzemesi bulunamamaktadır.
- Basınçlı sulama sistemleri hibe ödemeleri yılsonunu bulmakta olup ödemeler geciktiği için tedarikçi müşkül duruma düşmektedir.

Çözüm Önerisi 1: Destek Programı Uygulama Takvimi

- Yedek liste dâhil yatırımcıların en geç Nisan ayının ilk haftasında basınçlı sulama malzemelerini satın alma işlemlerine başlayabilecek şekilde program takvimi güncellenmelidir.*
- Bununla birlikte Center Pivot gibi ithal edilen büyük sulama makinalarında satın alma süresi 120 güne çıkartılmalıdır.*

Problem 2: Bütçe ve Hibe Oranı Yetersizliği

- Ülkemizde su kısıtı yaşamayan yerlerle su kısıtı yaşayan bölgemize aynı oranda destek verilmektedir.
- KDV'nin yüksekliği basınçlı sulama sistemlerinin maliyetini artırmaktadır.
- Desteklemeler KDV'den muaf olmadığı için hibe oranı düşmektedir. Dolayısıyla %50 hibe oranı düşük kalmaktadır.
- Desteğe ayrılan bütçe yetersiz kaldığı için başvurular karşılanamamaktadır.

Çözüm Önerisi 2: Bütçe ve Hibe Oranı Yetersizliği

- Su varlığı açısından ülkemizin en dezavantajlı sahası olan KOP Bölgesine yönelik, bölgeye has, desteklemeler uygulanmalıdır.*

- b. %50 olan hibe oranı daha da yükseltilmeli veya KDV de hibeye dâhil edilmelidir.
- c. Desteklemeye ayrılan toplam bütçe yükseltilerek taleplerin karşılanma oranı arttırılmalıdır.
- d. Basınçlı sulama sistemi malzemelerinde KDV oranı gübre ve yemde olduğu gibi %1'e düşürülmelidir.

Problem 3: Destek Programı Yatırım Konuları

- a. Toprak altı damla sulama sistemlerine destek verilmemektedir.
- b. Taşınır yağmurlama sistemlerinde durak sayısı su kullanım izin/tahsis veya kuyu ruhsatında belirtilen debi miktarı ile sınırlandırılmaktadır. Ancak iş verimliliğinden dolayı yatırımcılar yedek duraklar için de yağmurlama sistemi talebinde bulunmaktadır.
- c. Desteklerde parsel sınırı getirilmektedir.

Çözüm Önerisi 3: Destek Programı Yatırım Konuları

- a. Toprak altı sulama sistemleri de destekleme kapsamına alınmalıdır.
- b. Taşınır yağmurlama sistemlerinde durak sayısı pompa debisi ile sınırlandırılmayıp yedek duraklar için makul bir oranda ek malzeme alma hakkı da verilmelidir.
- c. Desteklerde parsel sınırı kaldırılmalıdır.
- d. Center Pivot gibi sulama makinalarının kiralanmasına da hibe desteği verilmelidir.

Problem 4: Debi Uyuşmazlığı

- a. Mevcuttaki debisi yüksek, ruhsattaki debisi düşük olan kuyularda, proje başvurusunda ruhsattaki debinin esas alınması çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Ruhsattaki pompa debisi ile proje yapılması durumunda gerçekteki pompanın debisi yüksek olması nedeniyle kurulan sistem çalışmamaktadır.

Çözüm Önerisi 4: Debi Uyuşmazlığı

- a. Sulama projesinde ruhsattaki kuyu debisine değil uygulamadaki pompa debisine göre proje yapılma imkânı verilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. DSİ debi değişikliklerinde ruhsatlandırma işlemlerinde kolaylık sağlamalıdır. Yetkilendirilmiş ziraat mühendisleri tarafından debi ölçümünün yapılmasının da önü açılmalıdır.

Problem 5: Evrak Yükü

- a. Başvuru şartları yüzünden evrak yükü artmaktadır.

Çözüm Önerisi 5: Evrak Yükü

- a. Başvuru formu ve işlemlerdeki evrak yükü mümkün olduğu ölçüde azaltılmalıdır.

Problem 6: Kuyu Ruhsatı

- Bölgemizde yaklaşık 30 bin ruhsatlı 70 bin ruhsatsız kuyu bulunmaktadır. Ruhsatsız kuyular hibe desteğine başvuramamaktadırlar.
- Bazı durumlarda satın alınan tarlalardaki kuyu ruhsatlarının satın alan kişi tarafından kendi adına tescillenememesi destek başvurularında sorunlara neden olmaktadır.

Çözüm Önerisi 6: Kuyu Ruhsatı

- Ruhsatsız kuyulara ilişkin sorunların ivedilikle çözülmesi gerekmektedir.*
- Satın alınan tarlalarda kuyu ruhsatının satın alan kişinin kendi adına tescillenmemesi işine tebliğde çözüm bulunmakla birlikte ruhsat sahibinin ölmüş olması durumunda varisler problem çıkartmaktadır. Bu sebeple satın alma işlemlerinde satışın kuyu ruhsatıyla birlikte yapılması zorunluluğu getirilmelidir.*

Problem 7: Sulama Makinaları İthalatındaki Zorluklar

- İthal sulama makinaları içeren projelerde lojistik nedeniyle malzeme kabul süresi aşılmaktadır. Bu durumda tedarikçi firma makinayı satın aldığı halde yatırımcı destekten faydalanamadığı için makinayı satın alamamakta, makina tedarikçinin elinde kalmaktadır. Dolayısıyla hem firma hem de çiftçi zarar görmektedir.

Çözüm Önerisi 7: Sulama Makinaları İthalatındaki Zorluklar

- İthal edilen büyük sulama makinalarında satın alma süresi 120 güne çıkartılmalı veya alternatif çözüm önerileri geliştirilmelidir.*
- Yerelde basınçlı sulama sistemleri ile ilgili teknolojilerin geliştirilmesi konusunda teşvik ve kredi desteği verilmelidir.*

Problem 8: Projelendirme

- Sulama projelerinin hazırlanması ve kontrolüne ilişkin mekanizmalar zayıf kalmakta onay süreçleri uzamaktadır.
- Tebliğ ve Uygulama Rehberi ile uygun proje hazırlanması için gerekli yönlendirmeler yapılsa da tekniğine uygun yapılmayan sulama projeleri kabul edilmeyen proje sayısını artırmaktadır.
- Başvuru belgeleri arasında “Sulama Projesi” yaptırma zorunluluğu bulunmaktadır. Sulama projeleri hazırlanmasının bir bedeli vardır. Hibe desteği çıkar ise problem olmamakta ancak hibe verilmemesi durumunda proje hazırlama bedeli yatırımcıya külfet getirmektedir. Bu durum da başvuru sayısını düşürmektedir.

Çözüm Önerisi 8: Projelendirme

- İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüklerinde sulama konusunda deneyimli personel istihdam edilmeli ve mevcut kapasite artırılmalıdır. Sulama konusunda Adana ve Söke Eğitim Merkezleri daha aktif kullanılmalıdır.*
- Projenin hazırlanmasında ve kontrolünde yetki belgesine sahip mühendislerin (tarımsal yapılar ve sulama, makine ve toprak bölümü mezunları) görevlendirilmesi sağlanmalıdır.*
- Sulama projesi yapmaya yetkili mühendislere hizmet için eğitimler verilmelidir.*

- d. *Basınçlı sulama sistemlerine yapılacak başvurular, Hayvancılık Yatırımları Desteklemesinde olduğu gibi ikiye bölünmelidir. İlk başvuruda temel veriler alınarak sulanacak alana göre yaklaşık bütçe verilmeli ve başvuru kısa sürede kesinleşmelidir. İlk başvurusu kabul edilen yatırımcılardan sulama projesi talep edilmeli ve sulama projesi desteklemeye uygun görülen projeler hayata geçirilmelidir.*
- e. *Uygulama Rehberi ile birlikte ayrıntılı proje hazırlama rehberi çıkarılmalıdır. Ayrıca, projeler kredi veren kurumlar tarafından oluşturulacak birimlerce bu rehberlerde yer alan esaslara göre incelenerek onaylanmalıdır.*

Problem 9: Özel Sektör ve Tedarikçilerin Bazı İmkânsızlıkları

- a. *Özel sektör üreticileri basınçlı sulama sistemleri ile ilgili teknoloji geliştirmek için finans kaynağı bulamamaktadır.*
- b. *Sektörde, konusunda uzman ziraat mühendisi çalıştırma oranı düşük kalmaktadır.*
- c. *Basınçlı sulama sistemi malzemeleri üreten firmalar denetlenmemesi malzemelerde kalitesizliği artırmakta sulama işini güçleştirmektedir.*

Çözüm Önerisi 9: Özel Sektör ve Tedarikçilerin Bazı İmkânsızlıkları

- a. *Basınçlı sulama sistemleri teknolojilerine yönelik AR-GE destekleri sağlanmalıdır.*
- b. *Sektörde, konusunda uzman ziraat mühendisi çalıştırılmasını teşvik edici düzenlemeler yapılmalıdır.*
- c. *Basınçlı sulama sistemi malzemeleri üreten firmalar denetlenmeli kaliteli malzeme üretimi garantiye alınmalıdır.*

Problem 10: Tanıtım Yetersizliği

- a. *Desteğin tanıtımı ve başvuru süreciyle ilgili önceden bilgilendirme yetersiz kalmaktadır.*

Çözüm Önerisi 10: Tanıtım Yetersizliği

- a. *Desteğin tanıtımı ve başvuru süreciyle ilgili bilgilendirmeler uygun bir takvim çerçevesinde tüm yatırımcılara ulaşacak şekilde çeşitli enstrümanlar kullanılarak yapılmalıdır.*

Problem 11: Güneş Enerjili Sistemler

- a. *Güneş enerjili sistem desteğini uygulama alanının sınırlandırılması ve maliyetin sulama projesi maliyetinin %50'sinden az olma şartı getirilmesi.*

Çözüm Önerisi 11: Güneş Enerjili Sistemler

- a. *Güneş enerjili sistem desteklerinin her tarla şartında desteklenmesi gerekmektedir. Ayrıca pahalı bir sistem olduğundan basınçlı sulama sistemi maliyetinden yüksek olması destek oranında azalmaya neden olmamalıdır. Bunun yanında sulama*

yapılmadığı zamanlarda şebekeye bağlanmasına izin verilmeli ve milli kaynakların verimli kullanımı sağlanmalıdır.

A.2- Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerinin Yürüttüğü Düşük Faizli Kredi Kullanımı İle İlgili Problemler

Problem 1: Faiz Oranı Yüksekliği

- Önceleri sıfır faizli olarak uygulanan kredi desteğinin düşük faizli kredi desteğine dönüştürülerek toplam faizin %25'inin çiftçiden alınması desteğe olan talebi azaltmaktadır. Aynı zamanda kredinin faizli hale getirilmesi dini inançlardan dolayı da talebi düşürmektedir.

Çözüm Önerisi 1: Faiz Oranı Yüksekliği

- Tekrar sıfır faizli yönetime dönülerek vade bitimine kadar %100 faiz indirimli uygulamaya geçilmelidir.

Problem 2: Katma Değer Vergisi (KDV) Yükü

- Basınçlı sulama sistemleri malzemelerinden alınan KDV oranlarının yüksekliği talebi düşürmektedir.

Çözüm Önerisi 2: Katma Değer Vergisi (KDV) Yükü

- Basınçlı sulama sistemi malzemelerinde KDV oranı gübre ve yemde olduğu gibi %1'e düşürülmelidir.

Problem 3: Teknik Personel Yetersizliği

- Basınçlı sulama sistemleri kredileri veren Ziraat Bankası şubelerinde konusunda uzman teknik personel bulunmamaktadır.
- Basınçlı sulama malzemelerinin rayiç bedelleri ekspere göre değiştiğinden dolayı uygulamada farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Çözüm Önerisi 3: Teknik Personel Yetersizliği

- Ziraat Bankası bünyesinde basınçlı sulama sistemleri uzmanı teknik personel istihdam edilerek proje ofisi kurulmalıdır. Bu teknik personelin hizmet içi eğitimi tamamlanmalıdır.
- Banka basınçlı sulama malzemelerinin rayiç bedellerini belirlerken aynı malzeme bedeli ekspere göre değişme göstermemesine dikkat etmelidir. Bu nedenle, KKYDP kapsamında her yıl için belirlenen referans fiyatlar esas alınabilir.
- Bankanın her şubesinin tebliğ hükümlerine uyması sağlanmalıdır.

Problem 4: Kredi Kullanım Zorluğu

- a. Kredi kullanımlarında kefil istenmesi ya da kefil sayısının çokluğu gibi benzer prosedürlerin kredi kullanımını zorlaştırmaktadır.
- b. Kredi vadeleri kısa tutulmaktadır.
- c. Ziraat Bankası'ndan alınan her yeni kredi için evrakların yenilenmesi zorunluluğu bulunmaktadır.
- d. Yatırımcıların krediyi çektikten sonra firmaya yatacak miktar banka tarafından 21 işgünü bloke edilmektedir. Eğer bloke süresinden önce kaldırılmak istenirse %3 komisyon istenmektedir. Ayrıca ödenekten ilgili banka firmadan %1,5 komisyon almakta; bu durum firmaların işini zorlaştırmaktadır.

Çözüm Önerisi 4: Kredi Kullanım Zorluğu

- a. *Kredi kullanımlarında kefil istenmemesi mümkün değilse kefil sayısının düşürülmesi sağlanmalıdır.*
- b. *Kredi vadeleri uzatılmalıdır.*
- c. *Kredinin daha hızlı çıkması sağlanmalıdır.*
- d. *Ziraat Bankası'ndan alınan her yeni kredi için tüm evrakların yenilenmesi zorunluluğu kaldırılmalıdır.*
- e. *Ziraat Bankaları ve Tarım Kredi Kooperatiflerinden 5 yıllığına kredi kullanan çiftçilerin kredilerini 5 yıldan önce kapatmaları durumunda, aynı veya farklı tarla için tekrar kredi kullanma imkânı sağlanmalıdır.*
- f. *Banka ödemeleri tedarikçiyi müşkül duruma düşürmeyecek şekilde yeniden düzenlenmelidir.*

Problem 5: Maliyetin Yüksek Gösterilmesi

- a. Tarım Kredi Kooperatifleri yatırımcının aldığı sulama sistemlerini kredilendirirken malzeme fiyatını %10-15 oranında yüksek tutmaktadır.

Çözüm Önerisi 5: Maliyetin Yüksek Gösterilmesi

- a. *Tarım Kredi Kooperatifleri yatırımcının aldığı sulama sistemlerini kredilendirirken piyasa rayiçlerini esas almalıdır.*

Problem 6: İpotek Durumu

- a. Kredilerde, malzeme tutarının çok üzerinde ipotek alınmaktadır.

Çözüm Önerisi 6: İpotek Durumu

- a. *Kredilerde, ipotek tutarı kullanılacak malzeme bedeline uyumlu olarak belirlenmelidir.*

Problem 7: Parsel Bazında Kredi Kullanımı Hakkı

- a. Bir bölümü için kredi kullanılan parsellerin sonraki yıllarda geri kalan kısmı için ikinci bir kredi kullanılamamaktadır.

Çözüm Önerisi 7: Parsel Bazında Kredi Kullanımı Hakkı

- a. *Bu uygulama düzeltilerek parselin kredi kullanılmayan alanları için de yeni kredi kullanım imkânı sunulmalıdır.*

Problem 8: Proje Standardının Olmaması

- a. Ziraat Bankası'na ve Tarım Kredi Kooperatifleri'ne yapılan başvurularda sulama projelerinin GTHB'nin il ve ilçe müdürlükleri tarafından onaylanması talep edilmektedir. Ancak çoğu zaman hazırlanan projeler bir krokiden ibaret olmakta, bu da projelerin GTHB'nin ilgili birimleri tarafından onaylanmasını güçleştirmektedir. Bu iki kurumun sulama projeleri ile ilgili yönetmeliği bulunmamaktadır.

Çözüm Önerisi 8: Proje Standardının Olmaması

- a. *Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri basınçlı sulama sistemine destek verirken sulama projelerinin ne şekilde olacağı ile ilgili "Uygulama Rehberi" ile birlikte ayrıntılı "Proje Hazırlama Rehberi" çıkarılmalı, sulama kredi başvuruları bu rehber gereğince değerlendirilmelidir.*
- b. *Bahse konu sulama projelerinin hazırlanması ve kontrolü ilgili ziraat mühendisleri tüzüğünde belirtilen bölümlerden mezun olan mühendislerce yapılmalıdır. Bu alanda özel sektörde hizmet veren ziraat mühendislerine GTHB tarafından bitki koruma yetkilendirme belgesi gibi bir yetki belgesinin verilmesi sağlanmalıdır.*

B) Basınçlı Sulama Kullanımının Yaygınlaştırılması İçin Alternatif Öneriler

1. KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, tarla içi basınçlı sulama projeleri için GTHB, İl Özel İdareleri, Konya Büyükşehir Belediyesi ve Kalkınma Ajansları ile iş birliği yaparak destek programları düzenlemelidir.
2. Çiftçilerin modern sulama sistemlerinin kullanımında daha etkin bir şekilde eğitilmeli ve bilgilendirilmeli, eğitim ve yayım çalışmalarında kamu, özel sektör işbirliği sağlanmalıdır.
3. Basınçlı sulama sistemlerine geçişi hızlandırmak için tarımsal sulama kooperatiflerinde/birliklerinde sulama ücreti, basınçlı sulama sistemleri kullanan üreticiler için salma sulamaya göre daha düşük tutulmalıdır.
4. Su kullanımları tarımsal desteklemelerle ilişkilendirilmeli, özellikli desteklemelerde basınçlı sulama sistemleri kullanılması şart koşulmalıdır.
5. Açık kanal sulama şebekesine sahip sulama sahaları rehabilite edilerek, bu sahalarda tarla içi basınçlı sulama sistemi kullanımının önü açılmalıdır.
6. Arazi toplulaştırması yapılan yerlerde Center Pivot sulama makinasının çalışmasını engelleyen direk, kanal, kanalet vb. yapılar tarla dışına çıkartılmalıdır.
7. Salma sulama yönteminin kullanılmasını önleyici tedbirler alınmalıdır.
8. Hibe ve banka kredileri ile ilgili çiftçiler daha geniş bilgilendirilmelidir.

C) SONUÇ

Bitkisel üretimde amaç en ideal girdi ile optimum verim ve kazancı yakalamaktır. Özellikle kurak ve yarı kurak iklim özelliğine sahip KOP Bölgesinde en kritik girdi su ve enerjidir. KOP Bölgesi'nde sulu tarımda, su ve toprak kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı için günümüz şartlarında basınçlı sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması büyük önem arz etmektedir.

Basınçlı sulama sistemlerinin çiftçi tarafından kabul görmesi; eğitim, başarılı uygulamalar ve teşvik edici finans politikaları ile olabilecektir. Yürürlükte olan "Hibe" ve "Düşük Faizli" kredi uygulamalarına bölge çiftçisi teveccüh göstermektedir. Ancak, çalıştayda doğrudan muhatapları tarafından ortaya konulan görüşlerden anlaşılacağı üzere uygulamada çözümü çok da zor olmayan bazı temel problemlerin olduğu görülmektedir. Sektör bazlı bakıldığında GTHB'nin hibe uygulamalarında:

- Uygulama takviminin, tarımın genel akışına uygun bir şekilde yapılmasına,
- KDV'nin gübre ve mazotta olduğu gibi %1'e düşürülmesine,
- Bölgeye ayrılan hibe ödeneğinin artırılmasına,
- Mevcut hibe oranının yükseltilmesine,
- Proje başvuru prosedürlerinin kolaylaştırılmasına,

yönelik beklentilerin öne çıktığı görülmektedir. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerinin düşük faizli hibe uygulamalarında ise:

- Tekrar sıfır faizli uygulamaya geçilmesi,
- KDV'nin gübre ve mazotta olduğu gibi %1'e düşürülmesi,
- Sulama projesinin sunulmasında ve değerlendirilmesinde yaşanan teknik sıkıntıların giderilmesi,
- Kredi kullanım güçlüklerinin kolaylaştırılması,

hususlarının ön plana çıktığı görülmektedir.

Kurak iklim yapısının getirdiği sıkıntılar sonucunda suyun tasarruflu kullanılması ile ilgili bölge insanımızın tamamında bilinç oluşmuştur. Tüm kesimler prensip olarak suyun tasarruflu kullanılması gerektiğini kavramıştır. Ancak bu bilincin icraata dönüşmesi için diğer faaliyetlerin yanında rapora konu olan basınçlı sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması için de günümüz şartlarında bir imkân olan "hibe" ve "düşük faizli" uygulamalarda yaşanan problemlerin raporda belirtilen ya da ilgili kurumların geliştirebileceği öneriler ile çözüme kavuşturulması Başkanlığımızca bölge tarımı ve ülke gıda güvenliği açısından elzem görülmektedir.

Teşekkür

Uzmanlık alanlarına giren konularda detaylı bilgi veren ve tecrübeleri ışığında yol gösterici görüşlerini paylaşarak raporun şekillenmesinde katkı sağlayan Ek-1’de sunulan katılımcılara teşekkür ederiz.

Tanımlar

Hibe Desteği: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürütölen “Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında Bireysel Sulama Makine ve Ekipman Alımlarının Desteklenmesi”,

Düşük Faizli Kredi: Ziraat Bankası AŞ ve Tarım Kredi Kooperatifleri eliyle basınçlı sulama sistemleri için verilen krediyi,

Yatırımcı: Basınçlı sulama sistemleri satın almak için GTHB’nin hibe programından ya da düşük faizli Ziraat Bankası AŞ ve Tarım Kredi Kooperatifleri kredisinden faydalanacak olan başvuru sahiplerini,

Tedarikçi: Yatırımcı tarafından yapılacak satın alımlara mal sağlayan, yatırımcı ile uygulama sözleşmesi imzalayan bağımsız kişi ve kuruluşları,

KKYDP: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürütölmekte olan Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programını

ifade etmektedir.

Ek-1: Basınçlı Sulama Sistemleri Destekleri Çalıştayı Katılımcıları

Katılımcı	Kurumu
Menşure ÖZGÜVEN	Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi
Haluk GEDİKOĞLU	Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi
Harun ÇİÇEK	Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi
Ali Çağlar ÇELİKCAN	GTHB TRGM Arazi Islah ve Sulama Sistemleri Dairesi Bşk.
Serkan IŞIK	GTHB TRGM Arazi Islah ve Sulama Sistemleri Dairesi Bşk.
Neslihan ŞENGÜL	GTHB TRGM Arazi Islah ve Sulama Sistemleri Dairesi Bşk.
Nevin CİHAN	GTHB TRGM Arazi Islah ve Sulama Sistemleri Dairesi Bşk.
Hasan HAKYEMEZ	Devlet Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü
Murat BÜLBÜL	Aksaray İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
H.Mehmet OFLAZ	Aksaray İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Ömer KILIÇ	Aksaray İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Servet SAĞDIÇ	Karaman İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
İrfan ÇAM	Karaman İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
İbrahim SAYALAN	Karaman İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Engin ÖCANLI	Karaman İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Ömer ERDİ	Konya İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Ahmet ÖZSARI	Konya İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Naciye M. TURLAN	Konya İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Şevket ERYİĞİT	Niğde İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Ömer KARA	Çumra İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Mustafa AKBAŞ	Çumra İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
İbrahim TÖKE	Çumra İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Arzu GÜNDÜZ	Toprak Su ve Çölleşmeyle Mücadele Araştırma Enstitüsü
İsmail ARAS	Mevlana Kalkınma Ajansı
Çakan TANIDIK	Mevlana Kalkınma Ajansı
Resul OLCAR	Ahiler Kalkınma Ajansı
Bekir KARADAĞ	TC Ziraat Bankası Konya Şubesi
Fuat KONUKÇU	TC Ziraat Bankası Karaman Şubesi
Yakup KASAL	Tarım Kredi Kooperatifleri Bölge Müdürlüğü
M.Fatih KIRDI	Karaman Tarım Kredi Kooperatifleri Müdürlüğü
Nuri IŞIK	Ereğli Tarım Kredi Kooperatifleri Müdürlüğü
Bahadır GÜL	Altınhisar Tarım Kredi Kooperatifleri Müdürlüğü

Övgü YORGANCILAR	Yenikent Tarım Kredi Kooperatifleri Müdürlüğü
Naci BENLİ	Konya Ticaret Borsası
Celil ÇALIŞ	Konya Ziraat Mühendisleri Odası
Hüseyin TURGUT	Niğde Ziraat Odası
Bekir KAĞNICIOĞLU	Altınekin Ziraat Odası
Mustafa YARALI	Altınekin Ziraat Odası
Nurettin KÜÇÜKDOĞRU	Karatay Ziraat Odası
Ali ATAİYİBİNER	Meram Ziraat Odası
Ulviye AYDEMİR	Meram Ziraat Odası
Yusuf ALTUNDAL	Karapınar Ziraat Odası
Ömer SABANCI	Akplas Plastik San. Ve Tic. A.Ş.
H. Arkin DEMİR	Eurodrip A.Ş
Mehmet BAYCAN	Eurodrip A.Ş
Mustafa GÖZLEMECİ	Eurodrip A.Ş
Hakkı ÇAKIR	Eurodrip A.Ş
İsmail EKEM	Eurodrip A.Ş
Erdal KÖKDERE	Konya Şeker A.Ş
Mustafa Ocak	Konya Şeker A.Ş
Ramazan CEVİZ	Myvet Tarım Sulama Sistemleri Ltd.Şti
Cihangir EMENLİ	Nitar Ziraat A.Ş
Bayram Hakan OCAKÇI	Nitar Ziraat A.Ş
Mehmet OK	Ok Tarım Ltd. Şti.
Hakan KARAKAYA	Ok Tarım Ltd. Şti.
Mustafa ÖZCAN	Ok Tarım Ltd. Şti.
Ahmet Can TOYAN	Ok Tarım Ltd. Şti.
Ergün EMEKLİ	Pan Plast A.Ş
Halil ŞEFLEK	Şeflek Tarım
Ahmet Fevzi SOYUĞURLU	Soyuğurlu Ltd. Şti.
Hasan Basri KAVAK	Soyuğurlu Ltd. Şti.